

บทบาททางการเมืองของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

THE POLITICAL ROLE OF THE SUBDISTRICT HEADMAN AND VILLAGE HEADMAN: MUEANG PATHUMTANI DISTRICT, PATHUMTANI PROVINCE

อนุวัตร กองพันธุ์¹

¹นักศึกษาริทยูนิเวอร์ซิตี หลักสุตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต (wat-03@hotmail.com)

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาททางการเมืองของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมืองจังหวัดปทุมธานี และเพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนกับความคิดเห็นต่อบทบาททางการเมืองของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี โดยกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ แบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test และการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า ในภาพรวมประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี มีความคิดเห็นต่อบทบาททางการเมืองของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมาก ในด้าน การรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาส่งเสริมอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการทะเบียนต่าง ๆ ด้านการป้องกันภัยพิบัติและด้าน นโยบายเร่งด่วนอื่น ๆ พบว่า ประชาชน ที่มีอาชีพและรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาททางการเมืองของกำนันผู้ใหญ่บ้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
คำสำคัญ: บทบาท, กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน

Abstract

The purposes of this Thesis were to examine the political role of The Subdistrict Headman and village headman: Mueang Pathumtani District Pathumtani Province and comparison between the demographic factors and the opinions of people toward the political role of Subdistrict Headman and the village headman. The data were collected from 400 people by using a closed and open-ends questionnaire. The data were analyzed using by frequency, percentage, mean, standard deviation, and independent samples t-test.

The overall opinions of people toward the political role of The Subdistrict Headman and village headman: Mueang Pathumtani District Pathumtani Province were at The rulling and keeping the peace, Development and support career, Conservation of natural resources and the environment, Registration, Disaster Protection and Urgent Policy at a high level. The analysis results of the village headman by occupations and salary were significantly different

Keywords: The Role, Subdistrict Headman, Village Headman

1. บทนำ

กระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่สำคัญในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้กับประชาชน ซึ่งเป็นหน้าที่ ที่มีขอบเขตของภารกิจกว้างขวาง ดังนั้นกำนันและผู้ใหญ่บ้านในฐานะพนักงานฝ่ายปกครองในระดับท้องถิ่น จึงมีบทบาทหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบต่องานของกระทรวงมหาดไทย และยังต้องรับผิดชอบงานของทุกกระทรวง ทบวง กรม ที่นำมาใช้ปฏิบัติในเขตตำบล หมู่บ้านของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้งานทางราชการสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในตำบลหมู่บ้านก็ตาม แต่กฎหมายก็ไม่ได้แก้ไขหรือปรับลดบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านลงในพื้นที่การปกครอง ยังคงไว้ และมีได้ยกเลิกอำนาจตามกฎหมายของกำนันผู้ใหญ่บ้านลงแต่อย่างใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทภารกิจตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องถิ่น พุทธศักราช 2457 และกฎหมายอื่นๆ รวมถึงงานตามนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงมหาดไทยเป็นงานระดับประเทศที่ต้องอาศัยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นงานด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย การอำนวยความสะดวก การส่งเสริมการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ของรัฐในพื้นที่ กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ยังมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาทางการเมือง ทำหน้าที่ปกครองและบริหารงานและเป็นตัวแทนของประชาชนตามบทบาทหน้าที่ ที่กำหนดไว้กลุ่มผู้นำท้องถิ่นดังกล่าวเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญต่อการชี้แจงความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ เช่น การแนะนำส่งเสริม ให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการโน้มน้าวชักจูง โดยสร้างความสัมพันธ์เชิงลึก ซึ่งมีอิทธิพลต่อประชาชนในพื้นที่ บทบาทการปฏิบัติหน้าที่ปัญหาอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อสถานภาพการดำรงตำแหน่งต่างๆ มีปัจจัยองค์ประกอบใดบ้างจึงได้ทำการศึกษาวิจัยบทบาททางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นกับการพัฒนาการเมืองในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ที่แบ่งเขตการปกครองเป็น 14 ตำบล 81 หมู่บ้าน มีหน่วยบริหารราชการท้องถิ่น ระดับเทศบาลเมือง 2 แห่ง เทศบาลตำบล 8 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 5 แห่ง มีผู้นำท้องถิ่นหลากหลายอาชีพ ความแตกต่างทางการศึกษา ฐานะ รายได้ ความสนใจทางการเมืองและความเป็นอยู่ในสังคมเมืองและสังคมชนบท

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาบทบาททางการเมืองของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี
- 2) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนกับความคิดเห็นต่อบทบาททางการเมืองของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมืองจังหวัดปทุมธานี

3. การดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) สอบถามผู้นำท้องถิ่นและประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ทั้งหมด 14 ตำบล 81 หมู่บ้าน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ราย โดยนำ แบบสอบถามที่เก็บมาได้ตรวจสอบความถูกต้อง และความครบถ้วนของข้อมูล วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

- 1) ค่าสถิติร้อยละ (percentage) และฐานนิยม (Mode) ใช้สำหรับอธิบายคุณสมบัติประชากรของกลุ่มตัวอย่าง
- 2) ค่าสถิติร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ใช้อธิบายบทบาททางการเมืองของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

กลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยทำการสัมภาษณ์ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี โดยใช้ข้อมูลจำนวนประชากรย้อนหลัง 3 ปี โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากประชาชน ตามวิธีของ Yamane's (บุญธรรม, 2535 : 9) ซึ่งกำหนดให้มีความคลาดเคลื่อนได้ 0.05 ดังนั้นจำนวนประชากรที่ได้คือ 400 คน ในระหว่างเดือน สิงหาคม พ.ศ.2559 ถึง เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นตามแนวความคิด ทฤษฎี ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา โดยแบ่งเนื้อหาของแบบสอบถามออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่องบทบาททางการเมืองของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วยคำถามในเรื่อง เพศ อายุ การศึกษา อาชีพหลัก รายได้

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาททางการเมืองของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยแยกเป็น 6 ด้าน คือ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการทะเบียนต่างๆ ด้านการป้องกันฝ่ายพลเรือน และด้านนโยบายเร่งด่วนอื่นๆ ผู้วิจัยได้ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบแบ่งเป็น 5 ระดับ

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) การหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อทำการตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงในเนื้อหาของคำถามในแต่ละข้อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาหรือไม่ และนำข้อเสนอมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นเพื่อดำเนินการต่อไป

2) การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทำการทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันกับกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

4. ผลการวิจัย

สำหรับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาททางการเมืองของกำนันและผู้ใหญ่บ้านต่อด้านต่างๆ ของการโดยศึกษาประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.04, S.D. = .683) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านนโยบายเร่งด่วนอื่นๆ ($\bar{X}$ = 4.37, S.D. = .817) สูงที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านการทะเบียนต่างๆ ($\bar{X}$ = 4.03, S.D. = .639) ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ($\bar{X}$ = 3.88, S.D. = .722) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ($\bar{X}$ = 3.86, S.D. = .695) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ($\bar{X}$ = 3.86, S.D. = .739) และสุดท้ายด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$ = 3.49, S.D. = 1.059)สรุปตามรายด้านพบว่า

ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 3.88 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อ 1 การรักษาความสงบและป้องกันความทุกข์ราษฎร มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ 4.12 รองลงมาคือข้อ 2 ควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ มีค่าเฉลี่ย 3.93 และข้อ 6 แจ้งความเมื่อทราบว่ามีกรกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ 3.70

ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 3.86 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อ 1 บำรุงและส่งเสริมอาชีพของราษฎรในทางเกษตรกรรม พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ 3.98 รองลงมาคือข้อ 3.3 ช่วยเหลือในการตรวจและนำเก็บภาษีอากรในท้องที่ตำบล หมู่บ้านมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 และข้อ 4 ดำรวจเร่งจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ 3.69

ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 3.49 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อ 1 ป้องกันปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าและการกระทำผิดในเขตรับผิดชอบมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ 3.67 รองลงมาคือข้อ 2 ดูแลพื้นที่ป่าไม้ในความรับผิดชอบเมื่อมีการบุกรุกและแจ้งให้นายอำเภอทราบมีค่าเฉลี่ย 3.42 และข้อ 3 ช่วยเหลือในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษามีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ 3.39

ด้านการทะเบียนต่างๆ พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านในด้านการทะเบียนต่างๆ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 4.03 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อ 1 เป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้งการเกิดการตายและการย้ายที่อยู่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ 4.16 รองลงมาคือข้อ 2 เป็นพนักงานตรวจรับบัตรประจำตัวประชาชนมีค่าเฉลี่ย 4.07 และข้อ 4 เป็นผู้รับรอง ผู้ขออนุญาตมีและใช้อาวุธปืนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ 3.90

ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านในด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 3.88 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อ 2 รวบรวมกลุ่มประชาชนอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ 4.06 รองลงมาคือข้อ 1 แจ้งเตือนภัยและให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันสาธารณภัยมีค่าเฉลี่ย 4.01 และข้อ 4 เป็นเจ้าพนักงานดับเพลิงในพื้นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ 3.61

ด้านนโยบายเร่งด่วนอื่นๆ พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านในด้านนโยบายเร่งด่วนอื่นๆ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 4.11 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อ 1 แนะนำช่วยเหลือประชาชนในการจดทะเบียนคนจนมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ 4.28 รองลงมาคือข้อ 2 แนะนำช่วยเหลือประชาชนในการจดทะเบียนคนจนมีค่าเฉลี่ย 4.06 และข้อ 3 ป้องกันและให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องโรคติดต่อต่างๆ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ 4.01

ตารางที่ 1 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานระหว่างตัวแปรอิสระกับความคิดเห็นต่อบทบาททางการเมืองของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมืองจังหวัดปทุมธานี โดยรวม

	ผลการทดสอบสมมติฐาน		
	ความคิดเห็น		
	เป็นไปตามสมมติฐาน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน	ระดับนัยสำคัญ
1. เพศ		✓	.075
2. อายุ		✓	.863
3. ระดับการศึกษา		✓	.679
4. อาชีพ	✓		.006*
5. รายได้	✓		.006*

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องบทบาททางการเมืองของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมาก เนื่องจากปัจจุบันการดำเนินงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน มุ่งเน้นการให้บริการ การรักษาผลประโยชน์และการเป็นตัวกลางระหว่างหน่วยงานรัฐกับประชาชนเป็นหลัก โดยใช้วิธีการที่รวดเร็ว เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยขอเสนอแนะแนวทางดังนี้

ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ในภาพรวมประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านอยู่ในระดับมาก ผลการศึกษาวิจัยข้างต้น แสดงให้เห็นว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านคำแนะนำช่วยเหลือประชาชนในเขตพื้นที่ ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย มีการรักษาความสงบและป้องกันความทุกข์ราษฎรรวมทั้งสามารถควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ และรวมถึง จัดการป้องกัน โรคติดต่อหรือโรคระบาดที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และเป็นตัวแทนภาครัฐในการจัดทำบัญชีสำมะโนครัวในหมู่บ้านทำให้ประชาชนอาศัยอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี อย่างไรก็ดี ผลการศึกษาวิจัยด้านนี้ มีข้อที่ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านน้อยที่สุด คือแจ้งความเมื่อทราบว่ามีกรณีกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในพื้นที่ อาจเนื่องมาจากกำนันและผู้ใหญ่บ้านก็เป็นประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นๆ ทำให้เกิดความสนิทหรือคุ้นเคยกับชาวบ้านเป็นอย่างดี กำนันผู้ใหญ่บ้านอาจจะรู้สึกอึดอัดใจถ้าต้องแจ้งความหรือดำเนินคดีกับลูกบ้านตนเองสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ฉลวย พ่วงพลับ (2548) ที่ศึกษายบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน โดยทั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่ปกครองให้ชุมชนมีความสุขเรียบร้อย และกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นตัวแทนของประชาชนในการติดต่อกับทางราชการทำหน้าที่ควบคุมดูแลความมั่นคงปลอดภัยของประเทศตามท้องที่ต่างๆ และสมบูรณ์ สุขสำราญ (2540) ที่พบว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ทำหน้าที่ดูแลชาวบ้านให้ได้รับความสุขและความสบายมากที่สุด เป็นตัวกลางที่สำคัญของทางราชการ และเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง

ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ในภาพรวมประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพอยู่ในระดับมาก ผลการศึกษาวิจัยข้างต้น แสดงให้เห็นว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างนั้น ได้รับการ

ช่วยเหลือและคำแนะนำ จากกำนันผู้ใหญ่บ้าน บำรุงและส่งเสริมอาชีพของราษฎรในทางเกษตรกรรม พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม ช่วยเหลือในการตรวจและนำเก็บภาษีอากรในท้องที่ตำบล หมู่บ้าน รวมถึงตรวจตราและรักษาผลประโยชน์ในการอาชีพและราษฎร อยู่ในระดับมาก อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาในด้านนี้ มีข้อที่ประชาชนมีความคิดเห็นน้อยที่สุดคือ ตำรวจเร่งจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ อาจเป็นผลมาจากประชาชนบางส่วนเป็นประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านจัดสรร ซึ่งจะมีหน่วยงานส่วนกลางของหมู่บ้านเป็นผู้ดูแลในเรื่องนี้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของมารินทร์ ช้างแก้วมณี (2547) ได้ศึกษาบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านตามสภาพจริงในท้องถิ่น พบว่าบทบาทด้านการพัฒนาส่งเสริมอาชีพลูกบ้านอยู่ในระดับที่ต่ำเนื่องจากกำนันผู้ใหญ่บ้านเห็นว่าลูกบ้านมีอาชีพเป็นหลักแหล่งและมีรายได้พอเลี้ยงครอบครัว จึงขาดการส่งเสริมอาชีพเพื่อให้ราษฎรมีรายได้ที่เพิ่มพูนขึ้น

ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ในภาพรวมประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ผลการศึกษาวิจัยข้างต้น แสดงให้เห็นว่ากำนันผู้ใหญ่บ้าน มีการป้องกันปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าและการกระทำผิดในเขตรับผิดชอบ รวมทั้งดูแลพื้นที่ป่าไม้ในความรับผิดชอบเมื่อมีการบุกรุกและแจ้งให้นายอำเภอทราบ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาในด้านนี้มีข้อที่ประชาชนมีความคิดเห็นน้อยที่สุดคือ เรื่องช่วยเหลือในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษา อาจเป็นเพราะพื้นที่ของจังหวัดปทุมธานี โดยส่วนมากนั้น ไม่ได้เป็นเขตพื้นที่ป่าไม้ ทำให้ประชาชนมีความคิดเห็นต่อกำนันผู้ใหญ่บ้านว่าไม่ได้มีการช่วยเหลือดูแลรักษาสภาพแวดล้อมตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาเท่าที่ควร สอดคล้องกับแนวคิดของบงกชมาส เอกเยี่ยม (2557) ที่กล่าวถึงการดำเนินการดูแลรักษา อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ในตำบล หมู่บ้านให้อยู่ในสภาพที่มีความสมบูรณ์ โดยประชาชนเสนอว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านจะต้องเข้ามามีบทบาทในการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับการทำลายทรัพยากรธรรมชาติอย่างจริงจัง

ด้านการทะเบียนต่างๆ

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ในภาพรวมประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านในด้านการทะเบียนต่างๆ อยู่ในระดับมาก ผลการศึกษาวิจัยข้างต้น แสดงให้เห็นว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่เป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้งการเกิดการตายและการย้ายที่อยู่ และเป็นพนักงานตรวจรับบัตรประจำตัวประชาชนให้แก่ลูกบ้าน รวมทั้งจัดการให้ความสะดวกและรักษาความสงบเรียบร้อยในการเลือกตั้งต่างๆ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาในด้านนี้มีข้อที่ประชาชนมีความคิดเห็นน้อยที่สุดคือ เรื่องเป็นผู้รับรอง ผู้ขออนุญาตมิและใช้อาวุธปืนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ อาจเป็นเพราะว่าประชาชนในพื้นที่ส่วนมากเป็นชาวบ้านและกลุ่มที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านจัดสรร ไม่จำเป็นต้องมีอาวุธปืนไว้ในการครอบครองของมารินทร์ ช้างแก้วมณี (2547) ได้ศึกษาบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านตามสภาพจริงในท้องถิ่น พบว่า ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในด้านต่างๆ เช่นการบำบัดทุกข์บำรุงสุข การส่งเสริมอาชีพ การดูแลด้านการทะเบียนและบัตร กำนันผู้ใหญ่บ้านนั้นมีการปฏิบัติต่อบ้านทุกคนอย่างเท่าเทียมกันไม่ว่าลูกบ้านจะอยู่ในสถานะใดก็ตาม เพราะกำนันผู้ใหญ่บ้านมีคุณสมบัติความเป็นผู้นำที่ดี

ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ในภาพรวมประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านในด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน อยู่ในระดับมาก ผลการศึกษาวิจัยข้างต้น แสดงให้เห็นว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการเป็นตัวแทนในการรวบรวมกลุ่มประชาชนอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน แจ้งเตือนภัยและให้ความรู้แก่ประชาชน

เกี่ยวกับการป้องกันสาธารณภัย รวมถึงการสำรวจความเสียหายจากภัยธรรมชาติตามหลักเกณฑ์และวิธีการของกระทรวงมหาดไทยอย่างไรก็ดี ผลการศึกษาในด้านนี้มีข้อที่ประชาชนเกิดความคิดเห็นน้อยที่สุดคือ การเป็นเจ้าของพนักงานดับเพลิงในพื้นที่ อาจเป็นเพราะว่าทางอำเภอเมืองจังหวัดปทุมธานีนั้นมีหน่วยงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยประจำในทุกๆเขตตำบล ทำให้เวลาเกิดเหตุจะมีเจ้าหน้าที่ชำนาญการในเรื่องการดับเพลิงโดยเฉพาะมาทำหน้าที่ในส่วนนี้ ทำให้ประชาชนไม่ได้เห็นมุมมองการปฏิบัติงานในด้านนี้ของกำนันผู้ใหญ่บ้านเท่าที่ควร สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ฉลวย พ่วงพลับ (2548) ที่ศึกษาบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน พบว่าบทบาทด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเป็นบทบาทที่สำคัญของกำนันผู้ใหญ่บ้าน และกำนันผู้ใหญ่บ้านยังทำหน้าที่ควบคุมดูแลความมั่นคงปลอดภัยตามท้องที่ต่างๆ

ด้านนโยบายเร่งด่วนอื่นๆ

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ในภาพรวมประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านในด้านนโยบายเร่งด่วนอื่นๆ อยู่ในระดับมาก ผลการศึกษาวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในด้าน แนะนำช่วยเหลือประชาชนในการจดทะเบียนคนจน และดำเนินการป้องกันปราบปรามยาเสพติด อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาในด้านนี้มีข้อที่ประชาชนเกิดความคิดเห็นน้อยที่สุดคือเรื่องการป้องกันและให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องโรคติดต่อต่างๆ อาจเป็นเพราะว่าในปัจจุบันนี้ทางภาครัฐมีหน่วยงานสาธารณสุขประจำจังหวัดลงพื้นที่เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องโรคติดต่อต่าง และยังมีสื่อโทรทัศน์ ซึ่งเป็นสื่อที่เข้าถึงได้ทุกระอบครัว ประชาชนจึงได้รับความรู้ในเรื่องการป้องกันและรับมือจากโรคติดต่อต่างๆ มากกว่าการให้ความรู้ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ฉลวย พ่วงพลับ (2548) ที่ศึกษาบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน พบว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านนั้นเป็นผู้มีนโยบายต่างๆ ไปแจ้งให้แก่ประชาชนทราบและยังเป็นตัวแทนของประชาชนในการติดต่อกับทางราชการ ซึ่งนับว่าเป็นบทบาทด้านที่สำคัญของกำนันผู้ใหญ่บ้าน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานีเท่านั้น ในครั้งหน้าควรขยายขอบเขตการศึกษาวิจัยบทบาทกำนันของกำนันผู้ใหญ่บ้านในระดับมหภาค เช่น ระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศ
2. การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านในครั้งหน้าควรศึกษาเปรียบเทียบระหว่างภาค ระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบท

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าเรื่อง บทบาททางการเมืองของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี นั้นสำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์และให้ความช่วยเหลือจากบุคคลหลายท่าน ทั้งทางด้านเอกสาร การให้คำปรึกษาทางวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชาญชัย จิตรเหล่าอาพร อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิตภา ธิริสิกุล ที่กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบ แก้ไข และให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการทำการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ และรวมถึงประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ครบถ้วน ทำให้ได้เอกสารการศึกษาที่สมบูรณ์ ครบถ้วน อันจะเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในอนาคตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2545ก). คู่มือปฏิบัติงานกำนันผู้ใหญ่บ้าน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อสาธิตศึกษาดินแดน
- กรมการปกครอง. (2545ข). สมุดคู่มือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อสาธิตศึกษาดินแดน
- ฉลุย พ่วงพลับ. (2548). บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษากรณีอำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา. มหาวิทยาลัยบูรพา.สาขาวิชานโยบายสาธารณะ.
- บงกชมาศ เอกเอี่ยม. (2557). กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน: การวิเคราะห์บทบาทและภาวะการเป็นผู้นำกับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- มารินทร์ ช้างแก้วมณี. (2547). บทบาทของผู้ใหญ่บ้าน ตามสภาพจริงในท้องถิ่น : ศึกษากรณีตำบลแห่งหนึ่งในจังหวัดระยอง. สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยบูรพา
- สมบูรณ์ สัราญสุข. (2540). รายงานการวิจัยเรื่อง กำนันผู้ใหญ่บ้าน รากฐานของแผ่นดิน. กรุงเทพฯ: สภาวิจัยแห่งชาติ